

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-08>

УДК 327 (477)

Алла Павлівна Гірман

доцент, к.політ.н., Дніпровський університет митної справи та фінансів,
вул. Володимира Вернадського, 2/4. м. Дніпро, 49000

girmanap77@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0165-3700>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ Й СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНИЙ ТА ПРОГНОЗНИЙ ПІДХІД

Здійснено комплексний аналіз та прогнозування зовнішньої політики України в умовах глибоких трансформацій міжнародної системи початку XXI століття. Увага зосереджується на сучасних тенденціях, чинниках впливу та напрямках розвитку зовнішньополітичного курсу України у контексті європейської інтеграції, безпекових викликів та регіональної співпраці. У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, який поєднує інструменти політичної науки, міжнародних відносин, аналітики безпеки та стратегічного прогнозування. Методологічну основу становлять три головні напрями: порівняльний аналіз зовнішньополітичних стратегій України, Польщі, Литви й Румунії; сценарне моделювання розвитку зовнішньої політики у середньостроковій перспективі (2025-2030 рр.), а також контент-аналіз експертних оцінок провідних фахівців у сфері міжнародних відносин.

Порівняльне дослідження показало, що попри відмінності в політичних традиціях, усі чотири країни мають спільну мету – зміцнення регіональної безпеки, енергетичної незалежності та трансатлантичної єдності. Україна поступово переходить від реактивної моделі зовнішньої політики до більш активної стратегії, орієнтованої на реформування, інтеграцію до ЄС і НАТО, а також на формування субрегіонального лідерства в Східній Європі. Серед головних чинників, що впливають на формування зовнішньої політики, визначено безпековий, енергетичний, економічний та інституційний. Європейська інтеграція визначається як провідний вектор державного розвитку, що формує як зовнішньополітичну поведінку, так і внутрішні реформи України.

У результаті сценарного моделювання виділено три можливі траєкторії розвитку – реформістську, консервативну й кризову. Реформістський сценарій передбачає прискорення інтеграційних процесів, поглиблення співпраці з НАТО, залучення інвестицій і зміцнення обороноздатності. Консервативний сценарій характеризується збереженням статус-кво та прагматичним балансом інтересів, тоді як кризовий передбачає зростання загроз і скорочення міжнародної підтримки. Узагальнення експертних оцінок свідчить, що найбільш імовірним і сприятливим є реформістський варіант, який можливий за умови стабільної політичної волі та ефективного використання міжнародного партнерства.

Ключові слова: зовнішня політика України, міжнародні відносини, прогнозування, геополітика, європейська інтеграція, сценарний аналіз.

Як цитувати: Гірман, А.П. 2025. Сучасні виклики й сценарії розвитку зовнішньої політики України: аналітичний та прогнозний підхід. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Питання політології»* 48: 81-86. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-08>

In cites: Girman, Alla. 2025. Modern Challenges and Development Scenarios of Ukraine's Foreign Policy: Analytical and Prognostic Approach. *The journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Issues of Political Science»* 48: 81-86. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-08> (in Ukrainian)

© Гірман А.П., 2025.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Система міжнародних відносин на початку XXI століття зазнає глибоких трансформацій, які зумовлюють потребу в переосмисленні зовнішньої політики держав. Україна як держава, що розташована на межі геополітичних інтересів Заходу і Сходу, перебуває у стані підвищеної вразливості та водночас значного впливу. Події останніх десятиліть – Революція Гідності, повномасштабне вторгнення Росії, підписання угоди про асоціацію з ЄС, отримання статусу кандидата в члени Євросоюзу, активна взаємодія з НАТО – суттєво змінили траєкторію зовнішньої політики держави.

Водночас виникає об'єктивна потреба у формуванні науково обґрунтованих прогнозів зовнішньополітичного розвитку України, які дозволять державним інституціям гнучко реагувати на зміни у глобальному середовищі. Саме тому актуальним є комплексний аналіз сучасних тенденцій та побудова сценаріїв майбутнього зовнішньополітичного курсу.

Дослідження зовнішньої політики України в контексті її європейської інтеграції, безпекових викликів та регіонального співробітництва займає ключове місце у вітчизняній та міжнародній політології (Перспективи формування нової європейської системи безпеки 2025; Разумков 2025; Сех 2024; Михайленко 2018). При цьому науковий дискурс поступово переходить від описово-аналітичного до прогнозно-стратегічного рівня, що відповідає потребам української державності та глобальним викликам міжнародної системи.

Останнім часом у наукових дослідженнях, присвячених зовнішній політиці України, аналізуються етапи становлення державної дипломатії, трансформація її пріоритетів та роль у системі міжнародних відносин. У працях дослідників простежується еволюція зовнішньополітичного курсу від багатовекторності 1990-х років до чіткої орієнтації на євроатлантичну інтеграцію після 2014 року. Аналітичні підходи сучасних досліджень базуються на поєднанні теорій реалізму та конструктивізму, що дозволяє пояснити як прагматичні, так і ціннісні засади зовнішньополітичних рішень України.

Узагальнення попередніх досліджень дає підстави стверджувати, що подальший розвиток зовнішньої політики держави потребує не лише аналітичного осмислення минулих тенденцій, а й формування науково обґрунтованих прогнозів майбутнього розвитку; саме така аналітико-прогностична

перспектива дозволяє оцінити ефективність чинних механізмів реалізації зовнішньої політики та окреслити можливі шляхи її вдосконалення в контексті глобальних викликів і регіональних трансформацій.

Мета цього дослідження полягає у визначенні ключових напрямків та перспектив зовнішньої політики України в умовах динамічних міжнародних процесів, а також у розробці прогнозних сценаріїв розвитку на середньострокову перспективу (2025-2030 рр.). Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати основні чинники, які впливають на зовнішньополітичну стратегію України.
2. Визначити ключові тенденції у відносинах України з провідними міжнародними акторами.
3. Побудувати можливі сценарії розвитку зовнішньої політики.
4. Оцінити ризики та можливості кожного сценарію.
5. Сформулювати практичні рекомендації для підвищення ефективності зовнішньополітичної діяльності держави.

Методологічна основа дослідження сформована на принципах міждисциплінарного підходу, що поєднує інструменти політичної науки, міжнародних відносин, аналітики безпеки та прогнозування розвитку глобальних систем. Такий підхід дозволяє розглядати зовнішню політику України не ізольовано, а як динамічну систему, що взаємодіє з багаторівневим міжнародним середовищем.

Основні методологічні положення базуються на трьох взаємопов'язаних напрямках аналізу: порівняльному аналізу, сценарному моделюванні та оцінюванні експертних думок. Кожен з них виконує окрему дослідницьку функцію та взаємно підвищує достовірність отриманих результатів.

Ці методи включали:

– порівняльний аналіз зовнішньополітичних стратегій України, Польщі, Литви та Румунії;

– сценарне моделювання, що базується на ключових невизначеностях міжнародного середовища (як то: темпи інтеграції до ЄС, безпекова підтримка НАТО, поведінка РФ, позиція США та Китаю);

– контент-аналіз експертних думок фахівців у сфері міжнародних відносин і безпеки, що дозволило уточнити ймовірність реалізації окремих сценаріїв.

Порівняння зовнішньополітичних стратегій, обраних для аналізу держав, є надзвичайно важливим, оскільки Україна, Польща, Литва та Румунія мають спільний геополітичний простір – Східну Європу та схожі безпекові виклики, зокрема вплив Росії, питання енергетичної незалежності, регіональної безпеки й участі в європейських та євроатлантичних структурах. Однак кожна з країн має і свої переваги, історичний досвід і політичні акценти, які формують їх унікальні стратегії зовнішньої політики.

Порівняльний аналіз ґрунтується на таких критеріях:

- інституційна основа (наявність стратегічних документів, зовнішньополітичних концепцій);
- стратегічні пріоритети (європейська інтеграція, безпека, економічна співпраця);
- механізми реалізації (участь в міжнародних організаціях, дипломатична активність, військово-політичні союзи);
- регіональна роль і партнерства;
- ставлення до Росії і безпекова політика.

Усі чотири держави формують спільну геополітичну лінію протидії агресивній політиці РФ. Польща та Литва виступають активними адвокатами України в ЄС і НАТО. Румунія прагне закріпити свою роль у Чорноморській безпековій архітектурі, тоді як Україна активно працює над формуванням власної моделі субрегіонального лідерства.

Доречно зауважити, що важливою тенденцією є нові формати співпраці цих держав: Люблінський трикутник, «Ініціатива трьох морів», Балто-Чорноморське партнерство.

У Таблиці 1 подано порівняння ключових параметрів зовнішньої політики обраних чотирьох держав з акцентом на їхній статус щодо членства в ЄС і НАТО, пріоритетні напрямки зовнішньополітичної діяльності, ставлення до Російської Федерації, формати співпраці з Україною та типи зовнішньої політики. Порівняння демонструє різні моделі реагування на сучасні виклики безпеки, геополітичні пріоритети та практичні форми міжнародної взаємодії.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика зовнішньополітичних підходів України, Польщі, Литви та Румунії / Comparative characteristics of the foreign policy approaches of Ukraine, Poland, Lithuania and Romania

Критерій/ Criterion	Україна/ Ukraine	Польща/ Poland	Литва/ Lithuania	Румунія/ Румунія
Членство в ЄС/НАТО <i>EU/NATO Membership</i>	кандидат/ <i>candidate</i>	член обох/ <i>member of both</i>	член обох/ <i>member of both</i>	член обох/ <i>member of both</i>
Головний пріоритет <i>Main Priority</i>	ЄС, НАТО, безпека/ <i>EU, NATO, security</i>	регіональне лідерство, ЄС/ <i>regional leadership, EU</i>	балтійська безпека, підтримка демократії/ <i>Baltic security, support for democracy</i>	чорноморська безпека/ <i>Black Sea security</i>
Ставлення до РФ <i>Attitude toward the Russian Federation</i>	супротивник, агресор/ <i>adversary, aggressor</i>	супротивник/ <i>adversary</i>	супротивник/ <i>adversary</i>	стратегічна обережність/ <i>strategic caution</i>
Формати співпраці з Україною <i>Formats of Cooperation with Ukraine</i>	–	Люблінський трикутник/ <i>Lublin Triangle</i>	Люблінський трикутник/ <i>Lublin Triangle</i>	Чорноморські ініціативи/ <i>Black Sea initiatives</i>
Типи зовнішньої політики <i>Types of Foreign Policy</i>	реактивна, оборонна/ <i>reactive, defensive</i>	активна, ініціативна/ <i>active, initiative-driven</i>	ціннісна, моральна/ <i>value-based, moral</i>	безпекова, прагматична/ <i>security-oriented pragmatic</i>

Отже, попри різні ресурси та масштаби впливу, Україну, Польщу, Литву й Румунію об'єднує спільна стратегічна мета – забезпечення регіональної безпеки, енергетичної незалежності та зміцнення трансатлантичної

єдності. Для України особливо важливо вивчати досвід цих країн – їхню інституційну сталість, дипломатичну послідовність і механізм комунікації з ЄС та НАТО – для

посилення власного зовнішньополітичного потенціалу після завершення війни.

Аналіз сучасних зовнішньополітичних орієнтирів України засвідчив, що ключовими чинниками формування зовнішньої політики України є:

- безпековий фактор – необхідність протидії зовнішній агресії та гарантування обороноздатності;

- енергетичний фактор – диверсифікація постачань енергоносіїв і зелена трансформація;

- економічний фактор – інтеграція до європейського ринку та пошук нових торговельних партнерів в Азії;

- інституційний фактор – ефективність дипломатичної служби, кадрова стабільність і стратегічне планування.

Ці висновки підтверджуються поточними тенденціями. Так, європейська інтеграція стає головним вектором, що визначає не лише політику, а й внутрішні реформи. Поглиблення співпраці з НАТО безперечно визнається основою безпеки. Наступна визначальна тенденція – пошук стратегічних партнерств з країнами Глобального Півдня (як то Туреччина, Саудівська Аравія, Індія). І, наостанок, розвиток економічної дипломатії з акцентом на залучення інвестицій, модернізацію інфраструктури, просування українського експорту.

Беручи до уваги усі наведені фактори та формалізовану в стратегічних документах позицію України, можемо стверджувати, що основні орієнтири нашої держави – це європейська та євроатлантична інтеграція, відновлення територіальної цілісності, енергетична незалежність, розвиток партнерств з США, Польщею, країнами Балтії. Тривала війна та необхідність дипломатичної мобілізації для збереження міжнародної підтримки лише підсилює актуальність напрямків зовнішньої політики нашої держави. Україна зосереджується на інтеграції в ЄС і НАТО, а також на формуванні антикризових коаліцій у відповідь на агресію Росії. Важливим є акцент на зміцненні співпраці з демократичними державами.

Спираючись на викладене, а також застосування методу сценарного моделювання, було здійснено прогнозування можливих траєкторій розвитку зовнішньої політики України у середньостроковій перспективі (2025-2030 рр.). Зауважимо, що базовим принципом моделювання є ідентифікація ключових невизначеностей міжнародного середовища, які можуть істотно вплинути на

зовнішньополітичні рішення держави. Серед них:

- темпи інтеграції України до Європейського Союзу (ступінь політичної та інституційної готовності);

- рівень безпекової підтримки з боку НАТО та західних союзників;

- поведінка Російської Федерації як фактор ризику в регіоні;

- стратегічна позиція США щодо Східної Європи;

- зростання впливу Китаю на глобальному рівні.

На основі комбінації цих чинників побудовано три сценарії – реформістський, консервативний і кризовий. Кожен з них визначає можливий стан системи зовнішніх відносин України за різних політичних і безпекових умов.

Перший сценарій – реформістський (оптимістичний). За цього сценарію Україна прискорює інтеграцію в ЄС і НАТО, завершує ключові реформи, залучає міжнародні інвестиції, підвищує обороноздатність.

Другий сценарій – консервативний (інерційний). За нього зберігається прагматичний баланс між безпековими і економічними пріоритетами, без суттєвих проривів.

Третій сценарій – кризовий (песимістичний). Він передбачає погіршення безпекової ситуації, скорочення міжнародної підтримки, необхідність внутрішньої стабілізації.

Для уточнення реалістичності та практичної значущості сценаріїв було також проведено контент-аналіз експертних думок фахівців у сфері міжнародних відносин, безпекових досліджень, дипломатії. До вибірки увійшли представники академічних установ, аналітичних центрів, а також дипломати. Це дозволило отримати комплексне бачення стану міжнародного середовища.

Висновки. Поєднання трьох методів – порівняльного аналізу, сценарного моделювання та контент-аналізу експертних думок – забезпечило взаємну перевірку результатів дослідження. Це підвищило надійність висновків і дозволило створити більш обґрунтований прогноз розвитку зовнішньої політики України у мінливих міжнародних умовах.

Результати порівняльного аналізу демонструють, що майбутній курс зовнішньої політики України буде значною мірою визначатися здатністю країни впроваджувати внутрішні реформи, мобілізувати міжнародну підтримку та маневрувати в складному геополітичному просторі.

Найбільш реалістичним та сприятливим є реформістський сценарій, за умови стабільного політичного компромісу та залучення зовнішніх партнерів. Водночас потенційні ризики – як внутрішні (корупція, слабкість інститутів), так і зовнішні (зростання напруги, економічна криза) – вимагають активного моніторингу та розробки превентивної політики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Перспективи формування нової європейської системи безпеки і місце в ній України: аналітична доповідь. 2025. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 13 жовтня. URL:

<https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/perspektyvy-formuvannya-novoyi-yevropeyskoyi-systemy-bezpeky-i>

2. Разумков, Д. 2025. Україна 2025 рік: виклики, стратегії та можливості. *Українська правда*. 13.01. URL:

<https://blogs.pravda.com.ua/authors/razumkov/6784d3c54ec19/>

3. Сех, Д. 2024. «Міжмор'я» – важливий регіональний альянс у процесі становлення України як європейської держави. *Міжнародні та політичні дослідження* 37: 32-39. URL: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.37.3>

4. Михайленко, О.М. 2018. Україна в європейському просторі: можливості та виклики інтеграції. Київ: Університет «Україна». 248 с.

Стаття надійшла до редакції 1.09.2025

Стаття рекомендована до друку 18.10.2025.

Alla Girman

Associate Professor, PhD in Political Science

Associate Professor of the Department of International

Economic Relations, regional studies and tourism Dniprovsky University of Customs and Finance

st. V. Vernadsky, 2/4, Dnipro, 49000

girmanap77@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0165-3700>

MODERN CHALLENGES AND DEVELOPMENT SCENARIOS OF UKRAINE'S FOREIGN POLICY: AN ANALYTICAL AND FORECASTING APPROACH

The article focuses on a comprehensive analysis and forecast of Ukraine's foreign policy amid the profound transformations of the international system in the early 21st century. It explores the main trends, influencing factors, and perspectives of Ukraine's external course within the context of European integration, security challenges, and regional cooperation. The study is based on an interdisciplinary approach that combines political science, international relations, security analysis, and strategic forecasting. The methodological framework encompasses three key components: comparative analysis of the foreign policies of Ukraine, Poland, Lithuania, and Romania; scenario modeling of Ukraine's foreign policy development for the medium term (2025-2030); and content analysis of expert opinions from leading specialists in international relations and diplomacy.

The comparative analysis demonstrates that despite differences in political traditions, the four states share common objectives—strengthening regional security, achieving energy independence, and preserving transatlantic unity. Ukraine is gradually shifting from a reactive and defensive model toward a proactive and reform-oriented strategy aimed at integration with the EU and NATO, as well as developing subregional leadership in Eastern Europe. The key factors affecting Ukraine's foreign policy are identified as security, energy, economic, and institutional determinants. European integration is defined as the country's central strategic direction shaping both its domestic reforms and external behavior.

Through scenario modeling, the study proposes three possible trajectories of development—reformist, conservative, and crisis-based. The reformist scenario envisions accelerated integration with the EU and NATO, enhanced defense capacity, and growing international investment. The conservative scenario implies maintaining pragmatic stability without major breakthroughs, while the crisis scenario anticipates deteriorating security and reduced international support. Expert evaluations indicate that the reformist model is the most realistic and favorable under conditions of political stability and sustained

international engagement. The article concludes that Ukraine's future foreign policy success depends on its ability to balance internal reforms, strengthen security resilience, and ensure active diplomacy in a complex and volatile global environment.

Keywords: *Ukraine's foreign policy, international relations, forecasting, geopolitics, European integration, scenario analysis.*

REFERENCES

1. Prospects for the Formation of a New European Security System and Ukraine's Place in it: Analytical Report. 2025. *National Institute for Strategic Studies*. 13.10. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analytychni-dopovidi/perspektyvy-formuvannya-novoyi-yevropeyskoyi-systemy-bezpeky-i>
2. Razumkov, D. 2025. Ukraine 2025: Challenges, Strategies and Opportunities. *Ukrainian Truth*. 13.01. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/razumkov/6784d3c54ec19/>
3. Sek D. 2024. «Intersea» – an important regional alliance in the process of Ukraine's emergence as a European state. *International and Political Studies* 37: 32-39. URL: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.37.3>
4. Mykhailenko, O.M. 2018. Ukraine in the European space: opportunities and challenges of integration. Kyiv: University "Ukraine". 248 p.

The article was received by the editors 1.09.2025.

The article is recommended for printing 18.10.2025.